

LEIPZIGER SYNAGOGALCHOR

ISRAEL CONCERT TOUR

March 24-27, 2010

Synagogue Music & Free Arrangements of
Yiddish and Hebrew Songs

GOETHE-INSTITUT

SLUB

Wir führen Wissen.

LEIPZIGER
SYNAGOGALCHOR

■ Leipziger Synagogalchor

Concerts:

Wed., March 24, at 8:00 PM
Arts Center,
Gordon School, Herzliya.

Thur. March 25, at 8:00 PM
Beit Hatefutsot,
the Museum of the
Jewish People, Tel-Aviv.

Fri. March 26, at 5:00 PM
Kibbutz Kfar Hachosh

Sat., March 27, at 5:00 PM
Ascension Church
Auguste Victoria
Jerusalem

Special Events:

Wed., March 24, at 12:30 PM
Synagogue at
Yad Vashem Museum
Jerusalem

Sat., March 27, at 9:30 AM
Synagogue of Hebrew Union College
Jewish Institute of
Religion, Jerusalem

Leipziger Synagogalchor is grateful to the following institutions for their sponsorship and support in making the Israel Tour a reality:

Freistaat Sachsen, The Free State of Saxony

Stadt Leipzig, The City of Leipzig

Goetheinstitut, Zentrale München,
Goethe Institute Central Office, Munich

Bürgerstiftung Leipzig,
Citizens Intitute, Leipzig

Kulturstiftung des Freistaates Sachsen,
Cultural Institute of the Free State of Saxony

Leipziger Volkszeitung,
Leipzig Daily Newspaper

Firma Bombardier, Görlitz,
Bombardier Corporation, Görlitz

AG für Haus- und Grundbesitz,
Joint Stock Corporation for Real Estate, Berlin

Chaim-Eitingon-Stiftung, Schweiz,
Chaim Eitingon Institute, Switzerland

Special thanks to
Mrs. **Hanna Gildoni** and Mr. **Moshe Dangot**

Program notes by **Prof. Eliyahu Schleifer**

■ The "Synagogal-Choir" of Leipzig

Leipziger Synagogalchor was founded in 1962 by the late Cantor Werner Sander, with the aim to preserve and cultivate the Jewish musical tradition. After Cantor Sander's death in 1972, KS Helmut Klotz took over the responsibility over the choir and has been its Music Director and Conductor ever since. The choir has 26 members who are not professional singers, but who for the most part received professional training. All of them are committed to the idea of reviving and disseminating Jewish music in Germany and elsewhere and they devote a large part of their free time to their choral work. The soloists are professional singers from various opera houses in Leipzig, Berlin and Zurich.

From its beginning, the choir has devoted all its work to the 19th - and 20th century synagogue-music as well as to Yiddish and Hebrew folklore. Recent concert programs also include music by contemporary composers such as Joseph Dorfman, Bonia Shur and Siegfried Thiele. The choir's extensive repertoire of historical literature preserves a cultural heritage which is performed by no other European ensemble in this form. In its renditions of the old synagogue repertoire, the choir preserves the old Ashkenazi pronunciation of Hebrew as it was customary in German synagogues before the Holocaust. The choir is certainly a unique phenomenon in Europe, since none of its singers is Jewish.

The choir is often called upon to present its music in Germany and abroad. It has been accompanied by excellent choral pianists and by excellent orchestras such as the members the Gwandhaus Orchestra, and the Radio Orchestra of Middle-Germany (MDR). It has appeared in prominent concert halls such as the Berlin Schauspielhaus, the Gasteig in Munich, the Leipzig Gewandhaus and the Alte-Oper in Frankfurt. It has been in concert tours to Israel, South Africa, Spain, Portugal, Belgium, Brazil, Slovakia, Poland and the U.S.A. In its hometown Leipzig the choir performs twice a year in the series "Leipziger Ware". For over 25 years it has taken

Conductor:
KS Helmut Klotz

Soloists:
Ulrike Helzel alto
KS Helmut Klotz tenor
Egbert Junghans baritone
Clemens Posselt piano & organ

part in the annual ecumenical service in the Leipzig Church of St. Thomas in memory of the Jewish victims of the "Reichspogromnacht" of November 9, 1938.

The Leipziger Synagogalchor has received the golden award Stern der Völkerfreundschaft and the Kunstpreis of the City of Leipzig. The choir is supported by the City of Leipzig and the State of Saxony.

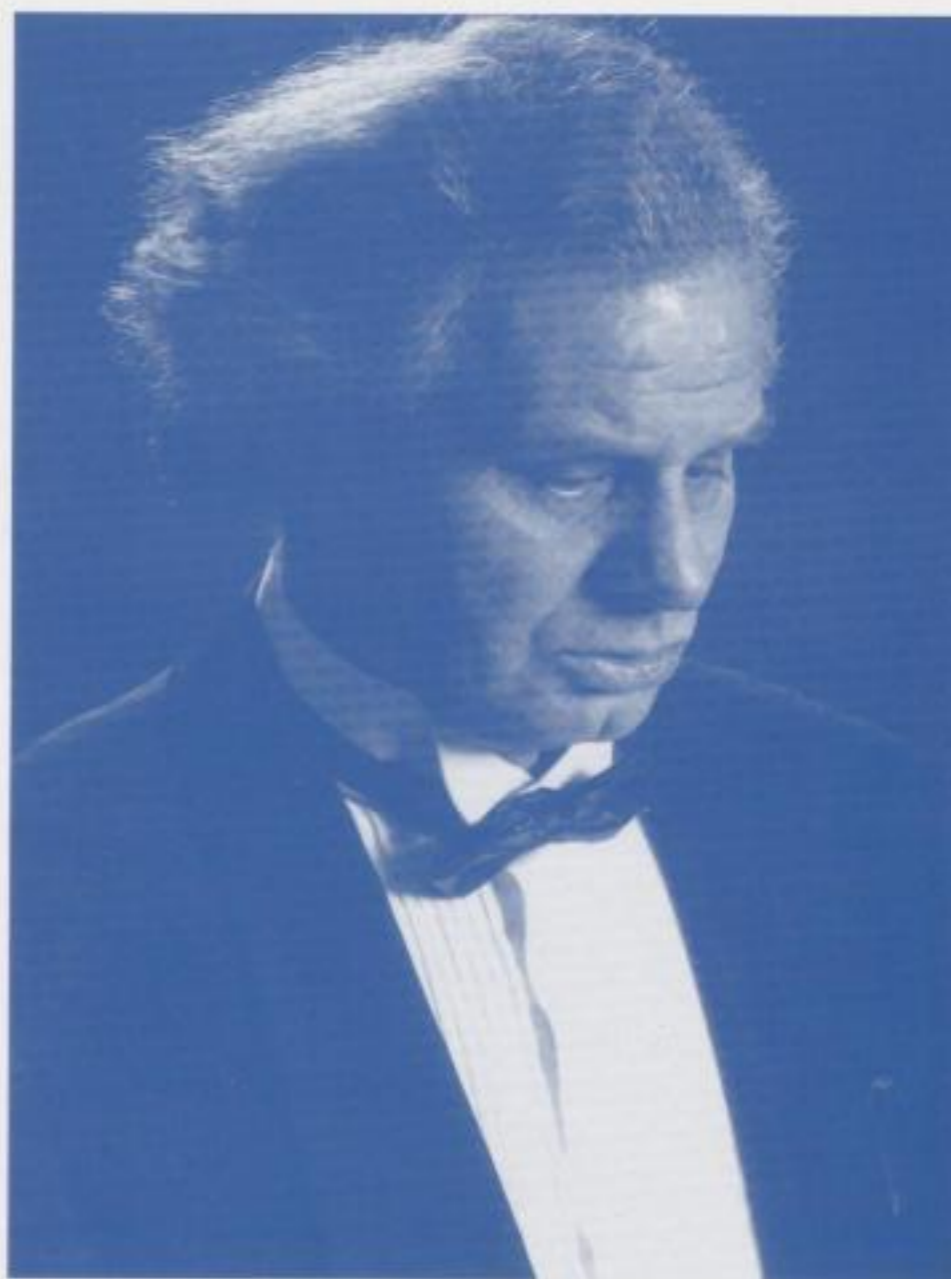

■ Kammersänger Helmut Klotz

Helmut Klotz, originally a cellist in the renowned State Orchestra of Saxony in Dresden, began his career as singer in 1961 in Leipzig and was member of the Leipzig Opera for over 40 years, appearing as a lyrical and character tenor. His extensive repertoire includes more than 100 roles which he has sung in more than 2750 performances. In 1985 he was honored with the title Kammersänger, the highest one for a Singer in Germany.

Since 1972 he has been artistic director, conductor and soloist of the Leipziger Synagogalchor. Under his leadership, the choir developed to an ensemble of international acclaim, winning over many listeners through its high artistic quality of performing Jewish music.

KS Helmut Klotz has received the highest awards from the City of Leipzig (Ehrenmedaille der Stadt Leipzig, 1998), the State of Saxony (Verdienstorden des Freistaates Sachsen, 1998), the former National Government of Eastern Germany (Kunstpreis der DDR, 1981 and Stern der Völkerfreundschaft in Gold, 1988) and the Government of the United Germany (Grosse Verdienstorden der Bundesrepublik Deutschland, 2005). Last but not least, for his important work with Jewish music and for his activities in promoting Israel-German friendship, he was inscribed in the Golden Book of the Jewish National Fund in Jerusalem.

Part I: Synagogue Music

1 **Ma tauwu / Ma tovu**

(How goodly are your tents, O Jacob)
Words: Verses from Numbers and Psalms
Music: Samuel Lampel (1884-1942)
Baritone, Choir and Piano

A prayer said upon entering the synagogue. During the 19th century, Ma tovu was sung as a festive introduction to Sabbath and Holy-Day services. Samuel Lampel was the last chief cantor of the Leipzig great synagogue before the Holocaust. After the Pogrom Night, when the synagogues were destroyed, he served the Leipzig Jewish community in various positions, among others, as the Rabbi of the only surviving synagogue there and was much admired for his pastoral role during the difficult times. Lampel was deported to Auschwitz on July 13, 1942 and was murdered there. A few years ago, the City of Leipzig named a street after him.

2 **Ham'chabe ess haner / Hamechabe et haner**

Text: The Talmud, Tractate Shabbat 2:5-7
Music: Samuel Alman (1877-1947)
Tenor, Choir and Piano

Talmudic regulations concerning the kindling of the Sabbath candles: «Whoever extinguishes the candle because he is afraid of heathen, of robbers, of a bad wind, or for helping a sick person to sleep, is exempt from punishment...» It is customary to chant this portion at the synagogue on Friday night after welcoming the Sabbath. Samuel Alman was born in Sobolevka, Russia and studied at the Odessa Conservatory of Music. After the 1905 Pogroms, he immigrated to London and continued his studies at the Royal College of Music. He served as choirmaster of the great London synagogues. His compositions for cantor and choir were considered as some of the best cantorial repertoire and were very

popular in German synagogues before WWII. This piece is based on traditional chants that were used by Yeshivah students to help them learn various portions from the Talmud.

3 **L'cho daudi/ Lecha dodi**

(Come my beloved)
Text: R. Shlomoh Alkabetz
Music: Charles Davidson (1929 --)

A mystical poem for welcoming the Sabbath, which reflects the ideas of the 16th-century school of Kabbalist in Safed, Israel, and serves as the main poem in the Friday-night service. Among the numerous musical compositions that were written to this poem, Charles Davidson's music is of special value. Davidson, a graduate of the Cantors' Institute of the Jewish Theological Seminary in New York and a Doctor of Musical Composition, has served as a teacher in the same Institute for many years. He also served as Senior Cantor at the Adat Yeshurun Congregation in Philadelphia. In addition to his abundant synagogue compositions, he wrote various works on other Jewish themes. Among these is his masterpiece «I Never Saw Another Butterfly» on poems that were written by children in the Terezin (Teresienstadt) death camp.

4 **W'schomru/ Veshamru**

(The children of Israel shall keep the Sabbath)
Text: Exodus 31:16-17
Music: Samuel Alman
Tenor, choir and piano

The verses enjoin the Children of Israel to keep the Sabbath as an eternal covenant with God. It is customary to sing them during the evening service on Friday night. In modern European synagogues the singing of these verses was one of the highlights of the Sabbath-Eve service and many cantors composed special music for them.

5 Omar Rabbi Elosor/ Amar Rabbi Elazar

(R. Elazar said)

Text: The Talmud, end of Tractate Berachot.

Music: Joseph (Yossele)

Rosenblatt (1882-1933)

The text is recited or chanted as a conclusion of a Talmudic study session. R. Elazar confirms that the students of Torah bring peace to the world. The text quotes verses from Isaiah and the Psalms that praise God's gift of peace and it ends with the words: «God will bless his people Israel with peace.» Cantor Rosenblatt, one of the most famous singers of the Golden Age of the Cantorate in the early 20th-century, was well known not only for his phenomenal voice, but also for his synagogue compositions, which were sung by many cantors and singers in Europe and the USA. In this piece he utilizes the chants for studying the Talmud and creates a glorious composition out of them.

6 Sissu w'ssimchu / Sisu vesimchu

(Rejoice and be glad on the feast of the Torah)

Text: Anonymous Medieval poem

Music: Hirsch Weintraub (1811-1881),

Arr.: Werner Sander (Alto, choir and piano)

This is one of the most beloved poems for the ceremonies of the Simchat-Torah holiday. It is customary to sing it during the procession of the Torah scrolls, or after reading the Torah portions of the day. The poem encourages the congregation to rejoice in the Law and to honor it, because it is our strength and our light and it is dear to us above all precious things. The poem describes how envious the angels were of Moses when he ascended on high to receive the Law. It then describes how all the patriarchs of Israel rejoiced in the giving of the Law to Moses and it ends exclaiming that the Children of Israel should be happy that they received God's gift during their wandering in the desert. Hirsch Weintraub was born in the town of Dubno in the precinct of Wohlin (now part of the Ukraine). He continued in the footsteps of his illustrious father, Shlomoh Kashtan,

one of the greatest cantors during the beginning of the 19th century. Weintraub studied music in Berlin, he served for many years as Chief Cantor of Königsberg and became famous all over Europe for his innovative synagogue music. Weintraub's jolly melody was arranged by Werner Sander, the first conductor of the Leipziger Synagoralchor.

7 Ez chajim / Etz chayim

(The Torah is a tree of life)

Text: Proverbs 4:2, 3:17-18, Lamentations 5:21

Music: Samuel Naumbourg (1815-1880)

Choir and piano

The verse from the Book of Proverb describes the Torah as a tree of life; its ways are pleasant and its paths are peaceful. The verse from the Book of Lamentations calls unto God to return the Jews to their former glory. The verses are sung while the Torah scroll is returned to the Holy Ark after the customary reading from the Law on Sabbath and Holy Days. Samuel Naumbourg was born in Dettelrode, Bavaria, in 1845 he became Chief Cantor and Music Director of the Great Synagogue of Paris. Some of his music was influenced by the grand-opera style of his day as it was reflected in the work of his dear friends Meyerbeer and Halevy. But in this piece one can feel the traditional cantorial style that he absorbed as a choir-boy in the synagogue of Munich.

8 Taurass adaunoj / Torat Adonai

(The Law of the Lord is perfect)

Text: Psalm 19:8-10

Music: Louis Lewandowski (1821-1894)

Baritone, choir and piano

In the modern synagogues of 19th-century Germany it was customary that the rabbi delivered a long and erudite sermon in the German language before the Musaf additional service on Sabbaths and Holy Days. After the sermon, the choir would sing these verses from Ps. 19 that glorify the teachings of the Torah. Lewandowski's piece was to be sung at this moment on the important

Holy Days. Lewandowski was, no doubt, the most important composer of synagogue music during the 19th century. He was born in Posen (then in the Prussian part of Poland), where he served as choir-boy in his father's synagogue. He immigrated to Germany at the age of 13 and was the first Jew to be admitted to the Musik Hochschule in Berlin. He served for many years as the Music Director of the New Synagogue there. His famous compositions, such as Haleluja (Ps. 150) and Zacharti Lach are still among the most beloved synagogue pieces in the Ashkenazi Jewish communities.

9 **Naariz'cho / Naaritzcha**

(Let us adore You and sanctify You)

Text: Kedusha (Sanctus) from the Mussaf additional prayer.

Music: Abraham Dunajewski (1843-1911)

Tenor, baritone, choir and piano

The "Kedushah" (Sanctus) of the special prayers for the Sabbath and Holy-Days is one of the climaxes of the synagogue services, and many composers adorned it with sublime compositions. The text describes the sanctification of God by the Children of Israel parallel to his sanctification by the angels, as is described by the Prophet Isaiah calling out: Holy Holy, Holy is the Lord Sebaot. The text continues describing the angels pondering the enigma of God's invisibility, yet His manifestation all over. Finally the text quotes the slogan of the Jewish faith: Hear O Israel, the Lord is our God, the Lord is One and declares its faith that God will redeem Israel as He has promised. Abraham Dunajewski was the Music Director of the great synagogue in Odessa (the Ukraine). His music begins with serious and serene melodies that befit the transcendent text, it ends with folk-like melodies to express the feeling of salvation. This piece enjoyed enormous popularity in East-European as well as in German synagogues.

INTERMISSION

Part II: Yiddish Songs

10 **Di Nacht** (The Night)

Text: Michael Gelbart

Music: Josef Dorfman (1940-2006),
after the melody by Aharon Domnitz
Choir and piano

The song by Gelbart and Domnitz was written in New York in 1929 and was soon disseminated in East-Erope. The words describe loneliness and terror in a gloomy night. A man walks alone in the darkness not knowing whereto and only his steps are heard. During the Holocaust time, Di Nacht was sung in the Ghettos and it expressed the terror that the Jews felt there. Josef Dorfman enlarged the song and created a new composition as part of a cycle in memory of the Holocaust. Dorfman was born in Odessa to a family that was steeped in Yiddish culture during the times when Jewish culture was forbidden in the Soviet Union. He studied music in the best academies of Odessa and Moscow and received the doctorate degree in composition and musicology. He immigrated to Israel in 1973 and served as Professor of Composition and Director of the Rubin Academy of Music at Tel Aviv University. He also initiated and directed international conferences and festivals of Jewish music. His compositions were performed in Israel, Europe and the United States. Most of his works are built on Jewish motifs or on Jewish contents. He died of heart arrest in the middle of a concert that he gave in Los Angeles. This song and the next were created for the Leipziger Synagogalchor with whose director Dorfman developed deep friendship.

11 **Ghetto Varsha** (Warsaw Ghetto)

Text: Shmerl Katcherginski

Music: Josef Dorfman,
after a melody by Leon Weiner
Choir and piano

Shmerl Katcherginski, one of the greatest poets who lived through the Holocaust and described its horrors,

wrote this song in the Ghetto of Vilna (Vilnius) on the first anniversary of the revolt in the Warsaw Ghetto. "Among the ruins of the Ghetto, the Jews are in battle. A Jew attacks in the midst of smoke and flames...Revenge! He assaults into the night. Revenge in the name of the children, the fathers and the mothers! This piece opens Dorfman's song cycle in memory of the Holocaust.

Part III: Yiddish and Hebrew Folklore

- 12** **Hungerik dein Ketzkele** (Hungry, my kitten)
Text and Melody: Yiddish folk song.
Arr. by Friedbert Gross (1937 -)
Alto, choir and piano

A mother, who does not have the means to feed her little son, sings a lullaby to him. She tells him not to cry or whine, but to be quiet like the kitten, the puppet and mother herself. Sleep makes one forget all troubles. Friedbert Gross, who wrote the arrangement for the Leipziger Synagogalchor, is a composer, arranger and a well known professor of composition. He has also engaged in politics and served as the Minister of Culture of the State of Saxony. Gross's arrangement style is based on an intimate knowledge of the choir voice, a knowledge that he acquired in his youth, when he sang as choir boy in the famous Kreuzchor in Dresden. He is also masterful in harmonic technique and rich instrumental accompaniment.

- 13** **Ani haddal** (I am the poor man)
Text: R. Shalem Shabbazzi
Melody, Yemenite Jewish folk tune.
Arr.: Lazare Saminsky (1882-1959)
Choir a Capella

The poem, by the dean of Yemenite Jewish poets, describes the Jew's longing for God and for redemption. The Yemenite Jews sing the poem with a florid melody, mainly during the nuptial meal. Lazare Saminsky, one

of the founders of the St. Peterburg Society for Jewish Folk Music in the beginning of the 20th century, believed that the Yemenite melody was one of the most important Jewish musical expressions and that it contained some of the oldest elements of the national music, going back even to the times of the Temple. In 1921 he arranged the melody for choir with an attempt to preserve its original flavor and at the same time to use its elements for building modern Jewish music.

- 14** **Itzikl hot chassene gehat** (Itzikl got married)
Words and melody: Yiddish folk song.
Arr.: Werner Sander
Baritone, choir and piano

The song pokes fun of Itzikl who got married while he had no cent in his pocket. He has no bread, no meat, and the bride is not a beauty either. Nobody forced him, but he himself dug his own pit.

- 15** **Yome, Yome shpil mir a lidele**
(Yome, Yome, play me a song)
Words and melody: Yiddish folk song.
Arr. Werner Sander
Alto, choir and piano

A mother asks Yome (short for Benjamin) the Klezmer to play a song that would describe what her growing up daughter desires. Does she want clothes, shoes, jewelry? The daughter denies all of these until mother understands that the daughter needs a bridegroom and one has to go to the matchmaker. Werner Sander, the founder of the Leipziger Synagogalchor, arranged the song for the choir. Sander was born in Breslau and was a well known choirmaster in his home town. In 1943 he was deported by the Nazis to hard-labor camps, which he survived. After the war he served for a while as choirmaster in Meiningen and in 1953 he became Chief Cantor of Leipzig. In this capacity he also served as a spiritual leader for the small Jewish community that survived there and he conducted performances of oratorios, such as Mendelssohn's "Elijah". In 1962 he

established the Leipziger Synagagalchor and ten years later he died. During his years with the choir, he wrote about thirty choral arrangements of Jewish songs in Yiddish and Hebrew.

16 **Az der Rebbe Elimelech**
(When the Rabbi Elimelech)
Words and melody: Moshe Nadir.
Arr.: Friedbert Gross
Baritone, choir and piano

The famous song on R. Elimelech, which many believe to be an original old Hasidic melody, was actually composed in the beginning of the 20th century, by the New York Jewish satirist Moshe Nadir. And although it was meant to poke fun of the Hasidim, it soon spread over the entire Yiddish world and became one of the most loved folk song. Even the Hasidim themselves adopted it as their own. R. Elimelech calls his Klezmer players to make him happy. First he calls two fiddlers, then two drummers, then two cymbal players. In the version that the choir sings, the noise of the Klezmer rises to such an extent that R. Elimelech ends up with a terrible headache. Friedbert Gross's arrangement of this song is especially imaginative and humoristic.

17 **Yismechu adirim**
(May the mighty rejoice in the giving of the Law)
Text: Folk song from the Middle East.
Melody: East-European dance song.
Arr.: Werner Sander
Choir and piano

A joyful dance-song for the procession of the Torah scrolls in the Hakafot ceremony of the Simchat Torah Holy-Day. The text originated in the Jewish communities of the Middle East, but the melody is similar to Klezmer dance tunes. Werner Sander based his arrangement on the repeated exclamation: "Gilah, rinah, ditzah v'chedva" four synonyms for exuberant joy.

בגדים, נעלים, תכשיטים? הבת שוללת את כל האפשרויות עד שאמא מבינה שהבת פשוט רוצה חתן וצריך ללכת לשדכן. עיבוד השיר למקהלה נעשה ע"י וורנר סנדר, מייסדה של מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת. סנדר נולד בעיר ברסלאו והיה מנצח מקהלות ידוע בעירו. ב-1943 גורש ע"י הנאצים למחנות של עבודת כפייה. לאחר המלחמה שימש כמנצח מקהלות בעיר מיינינגן וב-1953 החל לפעול כחזן הראשי של העיר לייפציג. בתפקידו זה שימש גם מנהיג רוחני לקהילה הקטנה ששרדה שם וכן ניצח על ביצועים של אורטוריות, כגון אליהו של מנדלסון. ב-1962 הקים את המקהלה לזמרת בית הכנסת ועשר שנים לאחר מכן נפטר. בשנות פעילותו כמנצח הוא כתב עבור המקהלה כ-30 עיבודים לשירי עם יהודיים בידיש ובעברית.

16 **אז דער רבי אלימלך**
(כאשר הרבי אלימלך היה שמח)
מלים ומנגינה: משה נאדיר,
עיבוד: פרידברט גרוס
בריטון, מקהלה ופסנתר

השיר המפורסם על הרבי אלימלך, שרבים חושבים אותו לשיר חסידי מקורי, חובר בראשית המאה ה-20 בניו יורק ע"י הסאטיריקן משה נאדיר כשיר הומוריסטי על רבני החסידות ועד מהרה התפשט בכל העולם של דוברי יידיש והפך לאחד משירי העם האהובים ביותר גם בקרב החסידים עצמם. לאחר התפילה, הרבי אלימלך חולץ את התפילין וקורא לכליזמרים שלו שישמחו אותו. תחילה הוא קורא לשני כנרים, אחר כך לשני מתופפים ולבסוף לשני נגני מצלתיים. בגרסה ששרה המקהלה, הרעש של הנגנים גובר והרבי אלימלך יוצא בכאב ראש גדול. שיר זה, כמו שירים אחרים בתוכנית, עובד ע"י פרידברט גרוס, מוסיקאי מחונן ביצירתיות ובדמיון מוסיקלי עשיר והרבה הומו.

17 **ישמחו אדירים בשמחת מתן תורה**
לחן: עממי ממזרח אירופה,
עיבוד: וורנר סנדר
מקהלה ופסנתר

שיר עליז לתהלוכת ספרי התורה בהקפות בשמחת תורה. מקורם של מלות השיר בעדות המזרח, אבל הלחן הוא אשכנזי ממזרח אירופה. מייסדה של מקהלת לייפציג, וורנר סנדר עיבד את הלחן למקהלה וביסס את העיבוד על הפזמון החוזר: "גילה, רינה, דיצה וחדווה".

מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת

מסע קונצרטים בישראל

ט'-י"ב בניסן תש"ע

מוסיקה לבית הכנסת ועיבודים חופשיים של שירים ביידיש ובעברית

היברו יוניון קולג' - מכון למדעי היהדות (ע"ר)
HEBREW UNION COLLEGE - JEWISH INSTITUTE OF RELIGION

בית התפוצות
מוזיאון העם היהודי
BEIT HATFUTSOT
THE MUSEUM OF THE
JEWISH PEOPLE

■ מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת

קונצרטים:

יום רביעי, ט' בניסן תש"ע
24.3.2010, בשעה 20:00
מרכז האומנויות,
ביה"ס ע"ש גורדון, הרצליה

יום חמישי, י' בניסן תש"ע
25.3.2010, בשעה 20:00
בית התפוצות,
מוזיאון העם היהודי, תל-אביב

יום שישי, י"א בניסן תש"ע
26.3.2010, בשעה 17:00
קיבוץ כפר החורש

יום שבת, י"ב בניסן תש"ע
27.3.2010, בשעה 17:00
אוגוסטה ויקטוריה, ירושלים

הופעות מיוחדות:

יום רביעי, ח' בניסן תש"ע
24.3.2010, בשעה 12:30
בית הכנסת ב"יד ושם", ירושלים

יום שבת, י"א בניסן תש"ע
24.3.2010, בשעה 9:30
בית הכנסת של היברו יוניון קולג'
מכון למדעי היהדות, ירושלים

מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת
אסירת תודה לגופים ולמוסדות הבאים
על תמיכתם במסע המקהלה לישראל:

- מדינת סקסוניה Freistaat Sachsen

- עיריית לייפציג Stadt Leipzig

- מרכז מכון גיטה, מינכן
Goetheinstitut, Zentrale München

- המוסד לאזרחות, לייפציג
Bürgerstiftung Leipzig

- המוסד לתרבות של מדינת סקסוניה
Kulturstiftung des Freistaates Sachsen

- עיתון העם, היומון של לייפציג
Leipziger Volkszeitung

- חברת בומבארדיר, גרליץ
Firma Bombardier, Görlitz

- חברת מניות לנכסי דלא נייד, ברלין
AG für Haus- und Grundbesitz, Berlin

- מכון חיים אייטינגטון, שווייצריה
Chaim-Eitingon-Stiftung, Schweiz

תודה מיוחדת

לגב' חנה גילדוני ולמר משה דנגוט

עריכת התוכנית ודברי ההסבר: פרופ' אליהו שלייפר

מנצח:

קאמרזנגר הלמוט קלוץ

סולנים:

אולריקה הלצל אלט

הלמוט קלוץ טנור

אגברט יונגהאנס בריטון

קלמנס פוסלט פסנתר ועוגב

המקהלה, ובשמה הגרמני Leipziger Synagagalchor, נוסדה בשנת 1962 ע"י החזן וורנר סנדור במטרה לשמר ולטפח את המסורת המוסיקלית היהודית. אחרי מותו בשנת 1972, הזמר הלמוט קלוץ לקח עליו את המשימה להמשיך את פעילותה של המקהלה ומאז ועד היום, משך למעלה מ-38 שנים, הוא מנהלה המוסיקלי והמנצח שלה. המקהלה מונה 26 זמרים, גברים ונשים שאינם זמרים מקצועיים אולם רובם למדו זמרה ברמה מקצועית. כולם כאחד מסורים לרעיון של החיאה והפצה של המוסיקה היהודית בגרמניה ובארצות אחרות, והם מקדישים לכך את מיטב שעות הפנאי שלהם. הסולנים הם זמרים מקצועיים מבתי אופרה שונים בלייפציג, ברלין וציריך.

מתחילת דרכה, המקהלה הקדישה את עבודתה למוסיקה של בית הכנסת כפי שנשמעה בגרמניה במאה ה-19 וראשית המאה ה-20 עד השואה וכן לשירי פולקלור ביידיש ובעברית. בשנים האחרונות, תוכניות הקונצרטים כוללות יצירות מאת מלחינים בני זמננו, כגון יוסף דורפמן, בניה שור וזיגפריד תיהלר. בכל רחבי אירופה אין מקהלה דומה לה המשמרת את המורשה התרבותית הזאת. ראוי לציין כי בביצועיה למוסיקה של בית הכנסת מן המאה ה-19, המקהלה משמרת גם את המבטא האשכנזי כפי שהיה נהוג בגרמניה לפני השואה. עם הכנסת המבטא הספרדי-ישראלי כמבטא אחיד לבתי הכנסת האשכנזיים המודרניים, נעלם כמעט לחלוטין המבטא האשכנזי המסורתי ולישראלים הוא נשמע כמבטא זר לחלוטין. המקהלה היא ללא ספק תופעה מיוחדת באירופה כיוון שאף אחד מזמריה אינו יהודי.

המקהלה מתבקשת להציג את המוסיקה שלה בערים שונות בגרמניה ומחוצה לה. המקהלה הופיעה פעמים רבות בלוי של תזמורות מעולות, כגון חברי תזמורת הגוואנדהאוז בלייפציג, ותזמורת הרדיו של מרכז גרמניה (MDR). המקהלה הופיעה באולמות קונצרטים חשובים, כגון אולם הגוואנדהאוז בלייפציג, ו"האופרה הישנה" בפרנקפורט. היא ערכה מסעות קונצרטים לישראל, דרום אפריקה, ספרד, פורטוגל, בלגיה, ברזיל, סלובקיה, פולין וארה"ב. בלייפציג, עירה של המקהלה, היא מבצעת שני קונצרטים שנתיים באולם בית העירייה הישן וכן קונצרטים רבים אחרים. כבר למעלה מ-25 שנים המקהלה משתתפת מידי שנה בשנה בתפילה הבין-דתית בכנסיית תומאס בלייפציג לזכר הקורבנות היהודיים של מאורעות ליל הפוגרומים ("ליל הברדלח") שערכו הנאצים ב-9 בנובמבר 1938.

מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת קיבלה אותות הצטיינות "כוכב ידידות העמים" ו"פרס האומנויות" מטעם עיריית לייפציג. המקהלה נתמכת ע"י העירייה וע"י מדינת סקסוניה.

קאמרזנגר הלמוט קלוץ | מנצח

הלמוט קלוץ, במקורו צ'לן בתזמורת הממלכתית של סקסוניה בדרזדן, התחיל את הקריירה שלו כזמר ב-1961 בעיר לייפציג והופיעה במשך למעלה מ-40 שנה כזמר טנור לירי בתפקידי אופי מיוחדים. הרפרטואר הרחב שלו כולל למעלה ממאה תפקידים שאותם שר ביותר מ-2750 הופעות. ב-1985 הוא נתכבד בתואר קאמרזאנגר (זמר החצר) שהוא התואר הרם ביותר לזמרים בגרמניה.

מאז 1972 הוא משמש כמנהל המוסיקלי, המנצח וכן זמר סולן של מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת. תחת שרביטו, המקהלה התפתחה כגוף מוסיקלי בעל מוניטין בינלאומיים אשר מצא מסילות לליבם של מאזינים רבים בשל הרמה האומנותית הגבוהה שלו בביצוע מוסיקה יהודית.

קאמרזנגר הלמוט קלוץ זכה לאותות הכבוד הגבוהים ביותר מאת העיר לייפציג (מדליית הכבוד של העיר לייפציג, 1998), מדינת סקסוניה (מסדר הכבוד של המדינה החופשית סקסוניה, 1998), ממשלת מזרח גרמניה לשעבר (פרס האומנויות של הרפובליקה המזרח גרמנית, 1981, וכוכב ידיות העמים, בזהב, 1988), וכן אות הכבוד הגדול של הרפובליקה הגרמנית המאוחדת, 2005. על פעלו למען המוסיקה היהודית וכן על פעילויותיו למען ידיות גרמניה-ישראל הוא זכה להירשם בירושלים בספר הזהב של הקרן הקיימת לישראל.

חלק א': מוסיקה לבית הכנסת

1 מה טובו אוהליך יעקב מלים: פסוקים מספר במדבר ומתהלים מוסיקה: סמואל למפל (1884 - 1942) בריטון, מקהלה ופסנתר

תפילה הנאמרת בכניסה לבית הכנסת. בבתי הכנסת המודרניים בגרמניה התפילה שימשה כפתיחה חגיגית לטכסי התפילה בשבת ובחגים. סמואל למפל היה החזן הראשי בבית הכנסת הגדול של לייפציג לפני השואה. לאחר הריסת בית הכנסת ב"ליל הבדולח" הוא שימש בתפקידים שונים בקהילה, בין היתר שימש כרב של בית הכנסת היחיד שלא נהרס בפוגרום. הוא זכה להערכה רבה על תפקידו כמורה רוחני בשעות קשות של הקהילה. למפל גורש לאושוויץ ב-13 ביולי 1942 ונרצח שם. לפני שנים אחדות, עיריית לייפציג קראה רחוב על שמו.

2 המכבה את הנר

מלים: המשנה, מסכת שבת, פרק ב': ה'ז'
מוסיקה: שמואל אלמן (1877 - 1947)
טנור, מקהלה ופסנתר

קטע מתוך המשנה "במה מדליקין" שבמסכת שבת העוסק בהלכות הקשורות להדלקת נרות שבת. "המכבה את הנר מפני שהוא מתיירא מפני גוים, מפני ליסטים, מפני רוח רעה, או בשביל החולה שיישן, פטור..." נהוג לומר את הפרק לאחר תפילת קבלת שבת. שמואל אלמן נולד בסובובלוקה, רוסיה, ולמד בקונסרבטוריון של העיר אודסה. לאחר הפוגרומים של 1905, הוא היגר ללונדון והמשיך את לימודיו ברויאל קולג'. הוא שימש כמנצח מקהלה בכמה בתי כנסת גדולים בלונדון. יצירותיו לחזן ולמקהלה נחשבות למיטב הרפרטואר החזני, הן התפרסמו בארצות רבות והיו פופולאריות מאוד בבתי כנסת בגרמניה. יצירתו זאת בנויה על לחנים מסורתיים לשינון קטעי משנה וגמרא בפי תלמידי ישיבה.

3 לכה דודי

מלים: ר' שלמה אלקבץ
מוסיקה: צ'ארלס דייודסון (1929 -)
אלט ומקהלה ללא ליווי כלי

הפיוט המרכזי בתפילת "קבלת שבת" חובר במאה ה-16 בחוג המקובלים של צפת ונתחבב עד מהרה בכל קהילות ישראל. בין מאות הלחנים והיצירות המוסיקליות שחוברו עבורו בולטת יצירתו של צ'ארלס דייודסון, אחד המלחינים החשובים ביותר בארה"ב למוסיקה של בית הכנסת. דייודסון הוא בוגר בית הספר לחזנות של הסמינר התיאולוגי היהודי Jewish Theological Seminary ובעל תואר דוקטור בקומפוזיציה, הוא שימש במשך שנים רבות מורה לחזנות באותו מוסד. כמו כן שימש כחזן ראשי בבית הכנסת "עדת ישורון" בפילדלפיה. מלבד יצירותיו הרבות לבית-הכנסת, הוא הלחין טקסטים רבים על נושאים יהודיים שונים. באופן מיוחד התפרסמה יצירת המופת שלו I Never Saw Another Butterfly על שירים שכתבו ילדים במחנה המוות טרזין (טרזיינשטאדט).

4 ושמרו בני ישראל את השבת

מלים: שמות, ל"א: ט"ז-י"ז
מוסיקה: שמואל אלמן
טנור, מקהלה ופסנתר

פסוקים מתוך ספר שמות המצווים את בני ישראל לשמור את השבת

בכל הדורות כיוון שהיא אות ברית בין האל ובינם, ובזאת הם מעידים כי ה' ברא את הכל בששה ימים "וביום השביעי שָׁבַת וַיְנַפְּשׁ". נהוג לשיר פסוקים אלה בתפילת ערבית של ערב שבת. בבתי הכנסת המודרניים באירופה היה קטע זה אחד השיאים המוסיקליים של תפילת ערב שבת וחזנים רבים חיברו לו מוסיקה מיוחדת.

5 אמר רבי אלעזר, אמר רבי חנינא

מלים: התלמוד, סוף מסכת ברכות
מוסיקה: יוסף (יוסלה) רוזנבלט (1882 - 1933)
טנור, מקהלה ופסנתר

קטע סיכום הנאמר כסיום ללימוד של משנה או גמרא. ר' אלעזר אומר בשם רבי חנינא: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם". הקטע מכיל פסוקים מישעיהו ומתהילים המדברים בשבח השלום והוא מסתיים במלים "ה' יברך את עמו בשלום". החזן המפורסם יוסלה רוזנבלט, אחד מגדולי החזנים ב"תור הזהב" של החזנות בראשית המאה העשרים, נודע לא רק בשל קולו הפנומנאלי, אלא גם בשל כישורו הגדול כמלחין. חזנים וזמרים רבים שרו את יצירותיו. ביצירה זאת הוא משתמש בקטעי לחן ששימשו את לומדי התלמוד בישיבות ורוקם מהם יצירה מפוארת.

6 שישו ושמחו בשמחת תורה

מלים: פיוט לשמחת תורה
מוסיקה: הירש וויינטראוב (1811-1881)
עיבוד: וורנר סאנדר
אלט, מקהלה ופסנתר

זהו אחד הפיוטים האהובים ביותר בטקסי שמחת תורה. נהוג לשיר אותו בהקפות או לאחר קריאת התורה. הפיוט מעודד את הקהל לשמוח בשמחת התורה ולתת לה כבוד כי היא עוז ואורה, ויקרה היא מכל סחורה. הפיוט מתאר את קנאת המלאכים במשה כאשר עלה למרום לקבל את התורה: "התקבצו מלאכים זה אל זה... ואמר זה אל זה: 'מיהו זה ואיזה הוא מאחז פני כסא?!' בית אחר מתאר כיצד כל אבות האומה שמחים בשמחת תורה והפיוט מסיים ב"אשריכם ישראל, כי בכם בחר אל, והנחילכם התורה, ממדבר מתנה". הירש וויינטראוב נולד בעיר דובנא באיזור ווהלין (היום אוקראינה). אביו, הידוע בכינוי שלמה קשטן, היה אחד מגדולי החזנים של ראשית המאה ה-19. וויינטראוב המשיך את דרכו. הוא למד מוסיקה

בברלין, שימש כחזן בעיר קניגסברג, והתפרסם בכל רחבי אירופה כמלחין של מוסיקה חדשה לבית הכנסת. העיבוד ללחן העליז של ווינטראוב הוא של וורנר סאנדר, מנצחה הראשון של המקהלה לזמרת בית הכנסת מלייפיציג.

7 עץ חיים היא למחזיקים בה

מלים: מְשֵׁלִי ד': ב, ג': י"ז-י"ח, איכה ה': כ"א
מוסיקה: שמואל נאומבורג (1815 - 1880)
מקהלה ופסנתר

ספר מְשֵׁלִי מתאר את התורה כ"עץ חיים...למחזיקים בה...דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" אחריו באה הבקשה מתוך ספר איכה, "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם". פסוקים אלה משמשים כמילות פרידה מספר התורה לאחר שמחזירים אותו לארון הקודש. שמואל נאומבורג נולד בדנלוה, באווריה וספג בילדותו את החזנות של דרום גרמניה. ב-1845 נתמנה לחזן ראשי ומנהל המוסיקה של בית הכנסת הגדול בפאריס. חלק מיצירותיו הושפע מהסגנון המוסיקלי של האופרה בימיו כפי שהתבטא במוסיקה של ידידו מיינר והלוי, אולם ביצירה זאת מורגשת יותר החזנות של דרום גרמניה שספג בילדותו כנער מקהלה בבית הכנסת שבעיר מינכן.

8 תורת ה' תמימה

מלים: תהלים י"ט:ח'
מוסיקה: לואיס לבנדובסקי (1821 - 1894)
בריטון, מקהלה ופסנתר

בבתי הכנסת המודרניים בגרמניה היה נהוג שהרב נושא דרשה ארוכה ומפוארת בגרמנית לפני תפילת מוסף בשבתות ובחגים. כסיכום לדרשה הייתה המקהלה שרה מתוך תהלים י"ט את הפסוקים המפארים את התורה: "תורת ה' תמימה משיבת נפש, פקודי ה' ישרים משמחי לב. יראת ה' טהורה משיבת נפש, משפטי ה' אמת צדקו יחדיו" יצירתו של לבנדובסקי נועדה לטקס זה בחגים. לואיס לבנדובסקי הוא ללא ספק גדול המלחינים של מוסיקה לבית הכנסת במאה ה-19. הוא נולד בעיר פוזן שבפולין, בגיל בר מצווה היגר לגרמניה והיה היהודי הראשון שהתקבל לבית הספר הגבוה למוסיקה בברלין. במשך שנים רבות כיהן כמנצח המקהלה בבית הכנסת הגדול בברלין ויצירותיו המפורסמות, כגון "הללויה" ו"זכרתי לך" הן מהאהובות ביותר ברפרטואר המקהלותי של בית הכנסת האשכנזי.

9 נעריצך ונקדישך

מלים: מתוך תפילת מוסף לשבת
מוסיקה: אברהם דונאייבסקי (1843 - 1911)
טנור, בריטון, מקהלה ופסנתר

ה"קדושה" בתפילת מוסף של שבתות וחגים היא אחד השיאים בתפילות בית הכנסת ומלחינים רבים פארו אותה ביצירות נשגבות. היא מתארת את הקדשת האל ע"י בני ישראל יחד עם המלאכים המפארים אותו במלים: "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות", המשכה הוא תיאור המלאכים ה"שואלים זה לזה: איה מקום כבודו?" ועונים "ברוך כבוד ה' ממקומו" וכן בקשה לגאולת ישראל האומרים "בכל יום תמיד, פעמיים באהבה: "שמע ישראל". אברהם דונאייבסקי היה מנצח המקהלה בבית הכנסת הגדול בעיר אודסה על חוף הים השחור. המוסיקה שלו משלבת את רצינות הטקס יחד עם קלילות של לחנים המושפעת ממנגינות עם. כמה מיצירותיו זכו לפופולאריות רבה בבתי כנסת הן במזרח אירופה והן במערב, ביניהן ה"קדושה" הזאת.

הפסקה

חלק ב': שירים ביידיש

10 די נאכט (הלילה)

מלים: מיכאל גלבארט
מוסיקה: יוסף דורפמן (1940 - 2006),
לפי מנגינה של אהרן דומניץ
מקהלה ופסנתר

שירם של גלבארט ודומניץ נכתב בניו-יורק בשנת 1929 ועד מהרה נפוץ במזרח אירופה. מלות השיר מתארות בדידות ואימה בלילה קודר. אדם צועד לבדו באפלה, הוא אינו יודע לאן ורק צעדיו

הבובה וגם האמא עצמה. השינה משכיחה את הצרות. פרידברט גרוס, שכתב את העיבוד של השיר עבור מקהלת לייפציג, הוא מלחין, מעבד, מורה ידוע לקומפוזיציה באקדמיות למוסיקה וגם פוליטיקאי: בזמנו שימש כשר התרבות של מדינת סקסוניה. סגנונו של גרוס מושגת על ידע אינטימי של קולות המקהלה עוד מילדותו, כאשר שר כנער במקהלת "קרואצור" הידועה, בעיר דרזדן, וכן על הרמוניה מבריקה ותפקיד פסנתר עשיר.

13 **אני הדל**
מלים: ר' שלם שבזי
לחן: יהודי תימן,
עיבוד: לאזאר סאמינסקי (1882 - 1959)
מקהלה ללא ליווי

פיוט מאת גדול משוררי תימן, ר' שלם שבאזי, המתאר את כיסופי היהודי לאל ולגאולה. יהודי תימן נוהגים לשיר את הפיוט בלחן מעוטר בעיקר בסעודת החתונה. לאזאר סאמינסקי, מגדולי המלחינים בתחיית המוסיקה היהודית בראשית המאה העשרים, האמין כי הלחן הזה הוא אחד מן החשובים שנוצרו בתרבות היהודית. בשנת 1921 הוא עיבד את הלחן למקהלה בניסיון לשמור על צביון המקורי ובה בעת להפיק ממנו יסודות למוסיקה יהודית מודרנית.

14 **איציק'ל האט חתונה געהאט (איציק'ל התחתן)**
המלים והלחן: שיר עם ביידיש,
עיבוד וורנר סאנדר
בריטון, מקהלה ופסנתר

השיר מתבדח על איציק'ל אשר התחתן אבל בכיסו אין פרוטה, אין לו לחם, לא בשר, לא חלה. ומצומקת היא גם הכלה. אף אחד לא הכריח אותו, רק הוא לבדו כרה לעצמו את הבור.

15 **יאמע, יאמע שפיל מיר א לידעלע**
(יומה, יומה, נגן לי שיר)
המלים והלחן: שיר עם ביידיש,
עיבוד: וורנר סנדר (1902 - 1972)
אלט, מקהלה ופסנתר

אמא פונה ליומה (בנימין) הכליזמר ומבקשת ממנו לנגן שיר שיתאר מה שהבת המתבגרת שלה רוצה. אבל מה בעצם הבת רוצה?

נשמעים. בתקופת השואה השיר שימש ביטוי לתחושת האימה של היהודים בגיטאות. יוסף דורפמן בנה מן השיר יצירה חדשה כחלק ממחזור של חמישה שירים יהודיים לזכר השואה. דורפמן נולד באודסה למשפחה שהייתה מעורה בתרבות יידיש. הוא למד במיטב האקדמיות למוסיקה של אודסה ומוסקבה וקיבל תואר דוקטור בקומפוזיציה ומוסיקולוגיה. הוא עלה לישראל בשנת 1973. כאן הוא שימש כפרופסור לקומפוזיציה וראש האקדמיה למוסיקה ע"ש רובין באוניברסיטת תל אביב. כמו כן יזם וארגן פסטיבלים בינלאומיים למוסיקה יהודית. יצירותיו בוצעו בישראל וברחבי העולם ורובן בנויות סביב מוטבים יהודיים או תוכן יהודי. הוא נפטר ב-2006 מדום לב באמצע קונצרט מיצירותיו בעיר לוס אנג'לס. יצירה זאת וגם הבאה אחריה נוצרו עבור מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת שעם מנהלה המוסיקלי דורפמן פיתח יחסי ידידות עמוקים.

11 **ווארשע (גטו ווארשא)**
מלים: שמערל (שמריהו) קאצ'רגינסקי
מוסיקה: יוסף דורפמן
לפי לחן של ליאון וויינר
מקהלה ופסנתר

שמערל קאצ'רגינסקי, אחד מגדולי המשוררים שחוו את השואה, כתב את השיר בגטו ווילנה, במלאת שנה למרד בגטו ווארשא. "בחורבות הגטו, היהודים - בקנב / יהודי פורץ בתוך עשן ולהבות / נקמה! נקמה! -- הוא מסתער בתוך הלילה -- / נקמה בשם הילדים, בשם האבות, בשם האמהות!" שיר זה פותח את מחזור השירים היהודיים לזכר השואה של יוסף דורפמן.

חלק ג': פולקלור ביידיש ובעברית

12 **הונגעריןק, מיין קעצעלע (רעב, החתלתול שלי)**
טקסט ולחן: שיר עם ביידיש,
עיבוד: פרידברט גרוס (1937 -)
אלט, מקהלה ופסנתר

אמא, אשר אין לה אוכל לתת לבנה הקטן, שרה לו שיר ערש שבו היא אומרת לו לא לבכות ולא ליבב אלא להיות שקט כמו החתלתול,

established the Leipziger Synagagalchor and ten years later he died. During his years with the choir, he wrote about thirty choral arrangements of Jewish songs in Yiddish and Hebrew.

16 **Az der Rebbe Elimelech**
(When the Rabbi Elimelech)
Words and melody: Moshe Nadir.
Arr.: Friedbert Gross
Baritone, choir and piano

The famous song on R. Elimelech, which many believe to be an original old Hasidic melody, was actually composed in the beginning of the 20th century, by the New York Jewish satirist Moshe Nadir. And although it was meant to poke fun of the Hasidim, it soon spread over the entire Yiddish world and became one of the most loved folk song. Even the Hasidim themselves adopted it as their own. R. Elimelech calls his Klezmer players to make him happy. First he calls two fiddlers, then two drummers, then two cymbal players. In the version that the choir sings, the noise of the Klezmer rises to such an extent that R. Elimelech ends up with a terrible headache. Friedbert Gross's arrangement of this song is especially imaginative and humoristic.

17 **Yismechu adirim**
(May the mighty rejoice in the giving of the Law)
Text: Folk song from the Middle East.
Melody: East-European dance song.
Arr.: Werner Sander
Choir and piano

A joyful dance-song for the procession of the Torah scrolls in the Hakafot ceremony of the Simchat Torah Holy-Day. The text originated in the Jewish communities of the Middle East, but the melody is similar to Klezmer dance tunes. Werner Sander based his arrangement on the repeated exclamation: "Gilah, rinah, ditzah v'chedva" four synonyms for exuberant joy.

בגדים, נעלים, תכשיטים? הבת שוללת את כל האפשרויות עד שאמא מבינה שהבת פשוט רוצה חתן וצריך ללכת לשדכן. עיבוד השיר למקהלה נעשה ע"י וורנר סנדר, מייסדה של מקהלת לייפציג לזמרת בית הכנסת. סנדר נולד בעיר ברסלאו והיה מנצח מקהלות ידוע בעירו. ב-1943 גורש ע"י הנאצים למחנות של עבודת כפייה. לאחר המלחמה שימש כמנצח מקהלות בעיר מיינינגן וב-1953 החל לפעול כחזן הראשי של העיר לייפציג. בתפקידו זה שימש גם מנהיג רוחני לקהילה הקטנה ששרדה שם וכן ניצח על ביצועים של אורטוריות, כגון אליהו של מנדלסון. ב-1962 הקים את המקהלה לזמרת בית הכנסת ועשר שנים לאחר מכן נפטר. בשנות פעילותו כמנצח הוא כתב עבור המקהלה כ-30 עיבודים לשירי עם יהודיים ביידיש ובעברית.

16 **אז דער רבי אלימלך**
(כאשר הרבי אלימלך היה שמח)
מלים ומנגינה: משה נאדיר,
עיבוד: פרידברט גרוס
בריטון, מקהלה ופסנתר

השיר המפורסם על הרבי אלימלך, שרבים חושבים אותו לשיר חסידי מקורי, חובר בראשית המאה ה-20 בניו יורק ע"י הסאטיריקן משה נאדיר כשיר הומוריסטי על רבני החסידות ועד מהרה התפשט בכל העולם של דוברי יידיש והפך לאחד משירי העם האהובים ביותר גם בקרב החסידים עצמם. לאחר התפילה, הרבי אלימלך חולץ את התפילין וקורא לכליזמרים שלו שישמחו אותו. תחילה הוא קורא לשני כנרים, אחר כך לשני מתופפים ולבסוף לשני נגני מצלתיים. בגרסה ששרה המקהלה, הרעש של הנגנים גובר והרבי אלימלך יוצא בכאב ראש גדול. שיר זה, כמו שירים אחרים בתוכנית, עובד ע"י פרידברט גרוס, מוסיקאי מחונן ביצירתיות ובדמיון מוסיקלי עשיר והרבה הומו.

17 **ישמחו אדירים בשמחת מתן תורה**
לחן: עממי ממזרח אירופה,
עיבוד: וורנר סנדר
מקהלה ופסנתר

שיר עליז לתהלוכת ספרי התורה בהקפות בשמחת תורה. מקורם של מלות השיר בעדות המזרח, אבל הלחן הוא אשכנזי ממזרח אירופה. מייסדה של מקהלת לייפציג, וורנר סנדר עיבד את הלחן למקהלה וביסס את העיבוד על הפזמון החוזר: "גילה, רינה, דיצה וחדווה".